

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Зиёзода Нодири Идибек дар мавзуи «Раванди ташаккулёбии низоъҳои динӣ-сиёсӣ ва хусусиятҳои онҳо дар шароити ҷаҳони тағйирёбанда» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ

Мавзӯи диссертатсияи Зиёзода Нодири Идибек ба яке аз самтҳои муҳими таҳқиқоти сиёсишиносӣ ва ҷомеашиносии муосир – омӯзиши низоъҳои динӣ-сиёсӣ бахшида шудааст. Ин мавзӯ дар шароити ҷаҳонишавӣ, густариши радикализм ва афзоиши вазъияти низоъҳо аҳамияти хоса ва амалӣ пайдо кардааст. Таърихи навини ҷаҳонӣ борҳо исбот намудааст, ки омехтагии дин бо сиёсат, агар дар доираи идоранашаванда рушд ёбад, метавонад сабаби муноқишаҳои тӯлонӣ ва хатарнок гардад. Аз ин рӯ, омӯзиши равандҳои ташаккули чунин низоъҳо ва таҳлили хусусиятҳои он дар заминаи сиёсати муосири миллӣ, на танҳо баҳри илми сиёсӣ, балки барои амалияи идоракунии ҷамъиятӣ низ муҳим мебошад.

Муаллиф мавзӯро аз дидгоҳ ва услуби таҳлили муосир омӯхта, ба баррасии ҷанбаҳои назариявӣ ва амалӣ таваҷҷуҳи хоса зоҳир намудааст. Қобили қайд аст, ки мавзӯ дар илмҳои сиёсӣ ҳанӯз камомӯхта боқӣ монда, пажӯҳиши Зиёзода Н.И. дар ин самт сахми муҳим ба рушди илмӣ мебошад.

Диссертация аз муқаддима, ду боби илмӣ (бо панҷ зербоб), хулосаву тавсияҳо ва рӯйхати адабиёт иборат аст. Сохтори қисм аз рӯйи талаботи ҚОА тартиб ёфта, пайдарпаии мантиқии таҳқиқотро дарбар мегирад. Боби аввали диссертатсия «Асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқи масъалаи низоъҳои динӣ-сиёсӣ» бахшида шуда аз ду параграф иборат аст, заминаҳои фалсафӣ, сиёсатшиносӣ ва иҷтимоии мавзӯро таҳлил менамояд. Дар зербоби аввал муаллиф истилоҳоти калидии "мочаро", "конфликт", "низоъ", "ҷанги муқаддас", "муноқишаи мазҳабӣ" ва дигар мафҳумҳои марбутро аз назари илми сиёсӣ ва фарҳангшиносӣ шарҳ медиҳад. Ин таҳлили истилоҳӣ барои тавсифи дақиқи объект ва предмети таҳқиқот мусоидат мекунад. Дар зербоби дуюм, муаллиф ба

таври ҷиддӣ равандҳои таърихӣ шаклгирии низоҳои динӣ-сиёсиро дар миқёси минтақавӣ ва ҷаҳонӣ баррасӣ мекунад. Омӯхтани сабабҳо ва механизми ин равандҳо дар асари омилҳои дохилӣ ва хориҷӣ, мисли зӯргӯии мазҳабӣ, сиёсати идеологӣ, истифодаи дин барои ҳадафҳои сиёсӣ ва ғ. таҳлил гардидаанд. Муаллиф усулҳои таҳлили муқоисавӣ, мантиқӣ ва таърихиро истифода намуда, тавонистааст далелҳои илмӣ худро бо мисолҳои мушаххас пурқувват намояд.

Боби дуюм: «Сарчашмаҳои сар задани низоҳои динӣ-сиёсӣ ва роҳҳои ҳалли онҳо дар шароити муосир» унвон дошта аз се зербоб иборат аст, ҷанбаҳои амалӣ ва хусусиятҳои муосири масъалаи таҳқиқро инъикос мекунад. Зербоби аввал ба таҳлили сабабҳо ва омилҳои асосии ташаккули низоҳои динӣ-сиёсӣ дар ҷаҳони муосир бахшида шудааст. Муаллиф возеҳ нишон медиҳад, ки сабабҳо яктарафа нестанд: омилҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, равонӣ ва фарҳангӣ ба таври ҳамзамон ва мутақобил дар ташаккули чунин низоҳо таъсир мегузоранд.

Зербоби дуюм ба таҳлили вазъи кунунӣ ва хусусиятҳои фарқкунандаи низоҳо дар шароити ҷаҳонишавӣ бахшида шудааст. Муаллиф таъсири равандҳои ҷаҳонӣ, мисли инқилобҳои иттилоотӣ, афзоиши шабакаҳои иҷтимоӣ ва геополитикаи мазҳабиро ба равандҳои шиддатёбии низоҳо нишон медиҳад. Масъалаи "иттилооти идеологӣ", "таблиғоти хориҷӣ", "тарбияи динии номутавозин" ҳамчун омили таҳрикдиҳанда таҳлил шудаанд. Зербоби сеюм ба таҳлили роҳҳои пешгирӣ ва идоракунии низоҳои динӣ-сиёсӣ бахшида шудааст. Муаллиф тавсияҳои мушаххас пешниҳод мекунад, аз ҷумла:

- тақвияти ҳамкориҳои давлат ва ҷомеаи динӣ;
- боло бурдани маърифати сиёсӣ ва динӣ;
- тақвияти сиёсати иттилоотии миллӣ;
- истифодаи усулҳои нарм (soft power) дар муколамаи байнигурӯҳӣ;

Аҳамияти илмӣ ва амалии кор дорои аҳамияти назариявӣ ва амалӣ мебошад. Аз як тараф, таҳлили системавии масъала имкон медиҳад, ки илми сиёсатшиносӣ дар Тоҷикистон бо як самти таҳқиқоти муосир ғанӣ гардад. Аз тарафи дигар, натиҷаҳои кор метавонанд дар сиёсати давлатӣ,

барномаҳои тарбиявӣ, кор бо ҷомеаи динӣ, пешгирии ифротгароӣ ва таҳкими ваҳдати миллӣ ба таври амалӣ истифода шаванд.

Навгониҳои илмӣ ва саҳми муаллиф

- Таҳлили луғавӣ ва истилоҳшиносии мафҳумҳои асосии низоъҳои динӣ-сиёсӣ;
- Баррасии сабабҳои муосири ин гуна низоъҳо дар заминаи равандҳои ҷаҳонӣ;
- Пешниҳоди усулҳои муассири идоракунии низоъҳо дар шароити Тоҷикистон;
- Таҳияи тавсияҳои сиёсӣ ва фарҳангӣ барои тақвияти суботи миллӣ.

Бояд қайд кард, ки автореферати диссертатсияи Зиёзода Нодир Идибег ба талаботи муқарраршудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, мавзӯ ва таҳлили он барои рушди минбаъдаи илми сиёсӣ, бахусус дар самти муносибатҳои дин ва давлат, саҳми арзанда дорад. Муаллиф тавонистааст донишу малакаи илмӣ худро нишон диҳад, таҳқиқотро мустақилона анҷом диҳад ва хулосаҳои мантиқӣ ва амалӣ пешниҳод намояд. Аз ин рӯ, диссертатсия ба талаботи дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ мутобиқат дошта, муаллиф метавонад барои Ҷимояи расмӣ аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ тавсия карда шавад.

Муқарриз:

Сардори кафедраи фанҳои ҷамъиятии

Академияи ВКД Ҷумҳурии Тоҷикистон,

номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент

Мухаммад С.А.

Имзои Мухаммад Саъди Абдурахмон- ро тасдиқ менамоям:

Сардори шӯъбаи кадрҳои Академия ВКД

Ҷумҳурии Тоҷикистон

Саидзода А.

Суроғи муқарриз:

Индекс, суроға 734024, ш. Душанбе, кӯч. Мاستонгулов -3

E-mail, www (сайт)

E-mail: avkdtj@mail.ru

☎ - (992 37) 226 6042;

18.08.2025